

Kvalitetskontroll av godkända och auktoriserade revisorer samt registrerade revisionsbolag som utför lagstadgad revision i börsnoterade företag

1 Inledning

Revisorsnämnden (RN) bedriver kvalitetskontroll av godkända och auktoriserade revisorer samt registrerade revisionsbolag som har revisionsuppdrag i företag vars överlåtbara värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad inom EES eller på en motsvarande marknad utanför EES (börsnoterade företag). Denna kvalitetskontroll är ett led i genomförandet av sådan periodiskt återkommande kvalitetskontroll som det åligger RN att genomföra enligt 27 a § revisorslagen (2001:883).

Den kvalitetskontroll som RN har utfört hos PricewaterhouseCoopers AB (PwC) med början under våren 2011 har i huvudsak varit uppdragsbaserad (se nedan). Kontrollen har omfattat ett urval om sju kvalificerade revisorer i sex revisionsuppdrag för klienter vars räkenskapsår avslutades senast den 30 april 2011. RN har tidigare genomfört kvalitetskontroller hos PwC. Erfarenheterna från dessa genomgångar har legat till grund för 2011 års uppdragsbaserade kvalitetskontroll. RN har i samband med den nu avslutade undersökningen följt upp åtgärder vidtagna av PwC med anledning av de synpunkter som RN har lämnat vid tidigare kvalitetskontroller.

2 Genomförandet av RN:s kvalitetskontroller

2.1 Systembaserad och uppdragsbaserad kvalitetskontroll

RN:s periodiskt återkommande kvalitetskontroll sker dels på företagsnivå, dels på uppdragsnivå. Som nämnts ovan har den nu genomförda kvalitetskontrollen varit i huvudsak på uppdragsnivå och detta innebär att den varit inriktad mot hur lagstadgad revision utförs i enskilda uppdrag. Genom den uppdragsbaserade kontrollen får RN underlag att bedöma såväl effektiviteten i byråns system för kvalitetssäkring som kvaliteten i enskilda revisorers arbete.

PwC har, liksom andra större revisionsföretag i Sverige, ett IT-baserat revisionsverktyg och utför revision enligt sådana metoder som i praktiken syftar till att både Revisionsstandard i Sverige (RS) och International Standards on Auditing (ISA) ska uppfyllas. RN:s kvalitetskontroll omfattar i tillämpliga delar bedömningar av hur båda standarderna har följts.¹ I praktiken har dock ISA införts inom PwC vad avser revisionen av de börsnoterade företagen varför RN:s bedömningar nedan utgår från ISA om någon ISA-standard är tillämplig på revisionsuppdraget.

2.2 Kvalitetskontrollens mål och begränsningar

De av RN utförda kvalitetskontrollerna sker liksom revision utifrån ett risk- och väsentlighetsperspektiv och görs för att ge RN rimlig grund för sina slutsatser om kvaliteten i utförda revisioner.

RN:s uppdragsbaserade kvalitetskontroller sker för att med rimlig säkerhet ge RN underlag för en bedömning av om revisorer som utför revisionsuppdrag i börsnoterade företag genomför sina revisioner i enlighet med god revisorssed och god revisionsmed. RN bedömer om revisorerna i allt väsentligt utför uppdragen med opartiskhet och självständighet² och om kvaliteten i granskningens planering, genomförande och rapportering uppfyller de särskilt höga krav som ställs på revisioner av börsnoterade företag. Kvalitetskontrollen innebär dock inte att RN går igenom en avslutad revision i alla dess delar eller att en fullständig analys görs av alla förhållanden, oavsett om dessa är skriftligen dokumenterade eller inte. Syftet är inte heller att bedöma om granskade årsredovisningar och annan granskad extern rapportering har varit i alla avseenden korrekt utformade.

2.3 Beskrivning av kontrollmetoden

RN:s kontrollmetod är dels generell, dels anpassad till den metodik som tillämpas inom det specifika revisionsföretaget. RN:s utgångspunkt och hjälpmedel är till stor del desamma som gäller för den externa kvalitetskontroll av revisionsföretag och

¹ RS har ersatts av nya ISA översatta till svenska för företag vars räkenskapsår påbörjas den 1 januari 2011 eller senare.

² I fortsättningen av denna promemoria används även begreppet ”oberoende”.

enskilda revisorer som utförs av branschorganisationen Far enligt överenskommelse med RN. Till detta har RN fogat vissa tillkommande kontrollmoment och hjälpmedel som är särskilt inriktade mot kvalitetskontroll av revisioner av börsnoterade företag. Bedömningen av revisorns arbete sker utifrån de krav som ställs på en revision av ett börsnoterat företag.

I de fall RN finner att specifika förbättringar kan göras i en enskild revisors arbetssätt diskuterar RN detta med revisionsföretaget eller revisorn och framför förslag till åtgärder.

3 Kontrollernas genomförande hos PwC

3.1 Allmänt

RN har vid sina tidigare kvalitetskontroller avseende PwC skaffat sig kunskaper om PwC:s revisionsmetodik och hjälpmedel liksom om hur den interna kvalitetskontrollen fungerar. RN grundar sin bedömning av enskilda revisorers arbete till stor del på kunskapen om de krav som ställs i revisionsföretagets interna riktlinjer och rutiner.

RN har vid sin granskning haft tillgång till PwC:s IT-baserade revisionssystem och kunnat bedöma hur det använts i de enskilda uppdragen. Genomgångar har skett av digitala kopior av elektronisk revisionsdokumentation som i erforderlig omfattning har kompletterats med genomgång av pappersbaserad dokumentation.

Under arbetets gång och efter dess avslutande har RN löpande informerat de för revisionerna ansvariga revisorerna om gjorda iakttagelser samt ställt och fått svar på uppkomna frågor. Slutgenomgångar har hållits med ansvariga revisorer och därefter med ledningen för PwC.

3.2 Iakttagelser beträffande PwC:s system för kvalitetskontroll

3.2.1 Allmänt

Den nu genomförda kvalitetskontrollen har varit inriktat på kvalitetskontroll av enskilda revisorer (uppdragsbaserad) och har således inte varit en systembaserad kvalitetskontroll. RN har dock i tidigare genomförda undersökningar bedömt att PwC:s system för kvalitetskontroll och kvalitetssäkring uppfyller de krav som följer av RS 220 och ISQC 1. Det har inte framkommit något i samband med RN:s nu avslutade undersökning som tyder på att denna bedömning behöver omprövas.

3.2.2 Uppföljning av 2010 års granskning

Med anledning av de iakttagelser som RN redovisade i sin promemoria angående 2010 års kvalitetskontroll av PwC³ har PwC inkommit med en skriftlig redogörelse, daterad den 30 augusti 2011, över vidtagna åtgärder.

RN avser att återkomma med kommentarer kring denna redogörelse i en separat skrivelse.

RN har i 2011 års kvalitetskontroll noterat vissa kvarstående brister. De aktuella revisionerna var dock i huvudsak avslutade innan RN lämnade sina skriftliga synpunkter avseende den föregående kvalitetskontrollen.

3.3 Iakttagelser vid de uppdragsbaserade kvalitetskontrollerna

3.3.1 Allmänt

RN:s kvalitetskontroll syftar inte enbart till att bedöma om kvaliteten i revisionsföretagets system och rutiner uppfyller gällande krav enligt god revisorssed och god revisionsred, utan även till att bidra till en utveckling av revisionskvaliteten. Ett viktigt moment är att RN vid genomgångar med revisionsteamet och ledningen för revisionsföretaget presenterar sina iakttagelser och lämnar rekommendationer till åtgärder för att utveckla revisionskvaliteten. Iakttagelser och rekommendationer som är begränsade till ett enskilt revisionsuppdrag delges den valde revisorn alternativt den huvudansvarige revisorn. Iakttagelser och rekommendationer som avser mer generella frågor sammanfattas i denna promemoria till ledningen för revisionsföretaget.

3.3.2 Revisorns opartiskhet och självständighet

Enligt den så kallade analysmodellen i 21 § revisorslagen ska en revisor för varje uppdrag i sin revisionsverksamhet pröva om det finns omständigheter som kan rubba förtroendet för hans eller hennes oberoende. Finns sådana omständigheter föreligger en presumtion för att revisorn ska avböja eller avsäga sig uppdraget. Revisorn behöver dock inte avböja eller avsäga sig uppdraget, om det i det enskilda fallet föreligger sådana särskilda omständigheter eller har vidtagits sådana åtgärder som medför att det inte finns anledning att ifrågasätta oberoendet.

Av RN:s föreskrifter framgår att revisorer ska dokumentera sådana omständigheter som nämns i 21 § revisorslagen.⁴ Dokumentationen ska vara tydlig och strukturerad på ett överskådligt sätt samt vara inriktad på väsentlig information men ändå så detaljerad att revisorns arbete samt hans eller hennes oberoende kan bedömas i efterhand.

³ Daterad den 8 april 2011, se RN:s beslut i ärende dnr 2010-596.

⁴ RNFS 2001:2, 2 § p.6-8 samt 3 §.

Den dokumentation som RN tagit del av vid den nu aktuella kvalitetskontrollen avser bl.a. följande avsnitt i PwC:s process för oberoendeanalysen:

- Beakta oberoendeförhållandet vid accepterande och förnyande av uppdraget,
- Beakta oberoendeförhållandet vid löpande utförd fristående rådgivning, samt
- Slutlig bedömning av oberoendeförhållandet inför påskrift av revisionsberättelse.

PwC har även en process för godkännande i förväg av tjänster som utgör fristående rådgivning med ett IT-baserat system (AFS) och en parallell rutin för oberoendeanalys vid projektupplägg vid fristående rådgivning (OLA).

I samtliga kvalitetskontrollerade uppdrag har RN funnit att revisorerna dokumenterat sitt oberoende i enlighet med analysmodellen vid accepterande och förnyande av revisionsuppdrag.

I fråga om fristående rådgivning som tillhandahålls en revisionsklient har RN noterat att det enligt PwC:s policy inte krävs att en förhandsbedömning av oberoendet dokumenteras när det gäller tjänster som tillhandahålls av ansvarig revisor själv eller av dennes direkta medarbetare. Enligt RN:s uppfattning ska en förhandsprövning både göras och dokumenteras för alla fristående rådgivningsuppdrag.⁵

När det gäller den slutliga bedömningen av oberoendeförhållandet inför påskrift av revisionsberättelsen finner RN att kvaliteten på och omfattningen av revisorernas dokumentation varierar mellan uppdragen. I några uppdrag refereras till den analysmodell som upprättades vid accepterandet och förnyandet av uppdraget utan att uppdatering dokumenterats om förhållandena vid tidpunkten för revisionsberättelsens avlämnande.

I vissa uppdrag har dokumentet ”Beakta oberoendeförhållandet vid löpande utförd fristående rådgivning” upprättats i enlighet med PwC:s mall med bland annat beskrivning av utfört uppdrag, typ av hot, åtgärder för att eliminera hotet och slutlig bedömning av oberoendeförhållandet. I två av dessa uppdrag omfattar dock inte bedömningen alla utförda fristående rådgivningsuppdrag, utan referens har skett till förhandsgodkännandet i AFS-systemet eller till OLA.

RN har vidare konstaterat att den slutliga bedömningen inför påskrift av revisionsberättelsen är daterad efter revisionsberättelsens avlämnande i två av de kvalitetskontrollerade uppdragen, i ett av uppdragen mer än en månad efter revisionsberättelsens avlämnande.

RN har med PwC:s ledning diskuterat ett antal tillhandahållna tjänster där RN bedömer att den i dokumentationen gjorda beskrivningen av tjänsten är alltför kortfattad, vilket kan försvåra en bedömning om tjänsten skulle kunna vara ett hot mot revisorns oberoende.

⁵ Jfr RN:s beslut den 3 november 2011 i ärende dnr 2011-676.

RN:s uppfattning är att all fristående rådgivning inom PwC:s nätverk⁶ ska bedömas och dokumenteras med beaktande av aktuellt regelverk för att säkerställa revisorns oberoende och omfattas av den slutliga prövning som sker inför påskrift av revisionsberättelsen. Vidare anser RN att den slutliga bedömningen av oberoendeförhållandet ska utgöras av en sammanvägd prövning av samtliga förhållanden som kan ha inverkan på frågan om revisorns oberoende vid tidpunkten för revisionsberättelsens avlämnande. RN förordar att PwC fastställer en tydlig policy för hur förhandsprövningen av fristående rådgivning och bedömningen av föreliggande hot mot oberoendet inför påskrift av revisionsberättelsen ska dokumenteras.

3.3.3 Metodik och granskning av intern kontroll

I flertalet av de kvalitetskontrollerade uppdragen har teamen valt att förlita sig på en internkontrollbaserad granskning. RN har i flera uppdrag noterat vissa brister främst rörande dokumentationen av omfattning och inriktning av granskningen. Detta rör såväl bedömningar av den övergripande kontrollmiljön som tester av generella IT-kontroller, användning av revisionsbevis inhämtade från tidigare revisioner samt omfattning och inriktning av testning av kontroller i utvalda kritiska processer.

Bedömningen av den övergripande kontrollmiljön följer i regel en befintlig mall i PwC:s IT-baserade revisionssystem innefattande en bedömning av kontrollmiljön, bolagets riskbedömning, informationssystem och affärsprocesser och kommunikation, kontrollaktiviteter samt företagsledningens övervakning av kontroller. Dokumentationen är i regel beskrivande och refererar inte alltid till några tester eller dokumenterade revisionsbevis.

Granskning av generella IT-kontroller är en viktig del i revisorernas granskning syftande till att ge stöd i valet av en kontrollbaserad revision. En god kvalitet på de generella IT-kontrollerna är en indikation på att systemmiljön fungerar väl. För att skaffa sig tillräckliga revisionsbevis avseende de generella kontrollerna måste revisorn granska att dessa har fungerat likformigt över året. I den utsträckning revisorn avser att skaffa sig revisionsbevis genom granskning av applikationssystem krävs som regel relativt omfattande utredningar och tester av tillförlitligheten hos de generella IT-kontrollerna. RN har i några fall inte påträffat någon mer ingående analys som tydligt visar vilka överväganden som har gjorts beträffande den interna kontrollen i IT-systemen och dess inverkan på revisionen.

I vissa uppdrag används revisionsbevis från tidigare års revisioner. RN har noterat att referenser i vissa fall gjorts till dokumentation som avser tester av kontroller som utförts mer än tre år tillbaka. I något fall har RN även noterat att revisorn hänvisat till testning utförd vid en tidigare revision trots att testet avsåg en process som revisorn bedömt innehålla en väsentlig risk (key-risk). Om revisorn avser att

⁶ Nätverk definieras enligt 2 § 7 revisorslagen som en struktur för samarbete i vilken minst ett revisionsföretag ingår och som på grund av bl.a. ägarförhållanden, avtal eller administrativt samarbete eller av annan anledning får anses ingå i samma affärsmässiga gemenskap.

förlita sig på kontroller rörande en risk som bedömts som väsentlig ska dessa kontroller testas vid relevanta tidpunkter under den period som granskats.

Revisorerna har i planeringsfasen i flertalet av de kvalitetskontrollerade revisionsuppdragen identifierat fullständighet och riktighet av intäktsredovisningen som räkenskapspåståenden med risk för väsentliga fel, alternativt som fokuserade granskningsområden. I nästan samtliga av de kvalitetskontrollerade revisionsuppdragen har revisorn valt en internkontrollbaserad revisionsansats kombinerad med analytisk granskning vid granskningen av försäljnings- och intäktsredovisningen. RN bedömer att en sådan revisionsansats i allmänhet torde vara den mest ändamålsenliga vid granskningen av fullständighet och riktighet i försäljnings- och intäktsredovisningen. RN har dock funnit att utvärderingen och testen av den interna kontrollen rörande intäktsredovisning i flera av uppdragen inte varit tillräckligt omfattande för att revisorn ska kunna bedöma hur effektivt den har fungerat under hela den granskade perioden.

Vidare har RN noterat att det ofta saknas dokumentation av bokslutsprocessen. Kontrollrelationen mellan ett moderbolag och dess dotterbolag är avgörande för kvaliteten i bokslutsprocessen och konsolideringen. RN bedömer att denna process är kritisk i ett noterat bolag och därför bör dokumenteras som en självständig process.

Utifrån den samlade dokumentationen bedömer RN att revisionsteamet har underlag för att kunna uttala sig om själva uppbyggnaden av klientföretagets interna kontroll, men däremot inte om hur effektivt den har fungerat under räkenskapsåret. RN anmodar PwC att i sin interna vidareutbildning understryker vikten av att en internkontrollbaserad granskning måste vara så ingående och omfattande att den ger underlag för att kunna bedöma att processen har fungerat likformigt under hela räkenskapsåret.

3.3.4 Immateriella tillgångar

I samtliga kvalitetskontrollerade uppdrag utgör immateriella tillgångar, främst goodwill, en väsentlig del av tillgångsmassan. Immateriella tillgångar överstiger i flera fall koncernens egna kapital, vilket medför att bolagets värdering och revisorns granskning får en stor betydelse i de enskilda revisionsuppdragen.

RN har i huvudsak gjort liknande iakttagelser som avrapporterades från 2010 års kvalitetskontroll. Detta rör främst bristande dokumentation av granskningen av företagets egna prognoser, dokumenterade ”stresstester” av hur olika antaganden påverkar det diskonterade nuvärdet och bristande information i årsredovisningen om viktiga antaganden vid prövningen av nedskrivningsbehov.

I de fall där en specialist anlitas bör revisorerna dokumentera sina egna slutsatser av specialistens bedömningar. RN anser även att revisorn i flera av de granskade uppdragen borde ha utvecklat sina överväganden rörande bolagets val av kassagenererande enheter.

3.3.5 Varulager

I flera av de kvalitetskontrollerade revisionsuppdragen utgör varulager en väsentlig post i balansräkningen. Revisorerna har i flera av uppdragen också identifierat värdering av varulager som en väsentlig risk för fel. Trots detta har RN funnit att ändamålsenliga och tillräckliga tester inte alltid har gjorts av anskaffningspriserna i varulagret. I likhet med föregående års kvalitetskontroll gäller iakttagelsen framförallt granskningen av värdering till tillverkningskostnad av egentillverkade hel- och halvfabrikat i vissa av de enheter där RN följt upp revisionen.

3.3.6 Pensionsredovisning

I fem av de kvalitetskontrollerade uppdragen redovisar företagen förmånsbestämda pensionsplaner enligt IAS 19, Ersättningar till anställda. RN har följt upp revisorernas granskning och dokumentation i tre av dessa uppdrag, där pensionsredovisningen utgör en väsentlig del i den finansiella rapporteringen, och funnit att kvaliteten i revisorernas dokumentation varierar mellan uppdragen.

Revisorerna har i de aktuella uppdragen förlitat sig på av klientföretagen anlitate externa specialister för aktuarieberäkningar och de upplysningar som ska lämnas i årsredovisningen. RN har dock inte funnit någon dokumentation som utvisar att revisorerna utvärderat de externa specialisternas kompetens och oberoende.

RN konstaterar vidare att revisorerna inte har granskat att klientföretaget har interna kontroller som säkerställer att indata för aktuarieberäkningarna är riktiga, dvs. kompletta och uppdaterade. I ett av uppdragen verkar inte koncernrevisorerna tagit del av och analyserat de aktuarieberäkningar som ligger till grund för redovisnings- och upplysningskrav i årsredovisningen. I ett annat uppdrag saknas dokumentation över att notupplysningarna om pensioner har granskats mot konsoliderade aktuarieberäkningar för koncernen.

Redovisning av pensioner är ett komplext område i revisionen med betydande inslag av bedömningar och omfattande upplysningskrav enligt IAS 19. RN vill betona vikten av att revisorn inhämtar och dokumenterar grundinformation (pensionsutredning) som klart och tydligt beskriver vilka pensionsutfästelser som koncernen har. Till denna bör i vart fall finnas en beskrivning av hur rapporteringen till institut och aktuarier går till, vilka redovisningsfrågor som aktualiseras och hanteras, vilka kritiska kontroller som teamet har identifierat på koncernnivå och hur detta sedan kopplas till den faktiskt utförda granskningen. Utöver detta anser RN att det är viktigt att nödvändig specialistkompetens inom pensionsredovisning alltid knyts till revisionsteamet.

3.3.7 Upplåning och lånevillkor

I samtliga kvalitetskontrollerade revisionsuppdrag har företagen kreditavtal med kreditinstitut som i huvuddelen av fallen innehåller villkor beträffande säkerheter och/eller klausuler om krav på finansiella nyckeltal (covenants) eller andra restriktioner.

RN har funnit att kvaliteten på revisorernas dokumentation beträffande lånevillkor, avstämning mot engagemangsbesked och uppföljning av hur finansiella nyckeltal och andra restriktioner uppfylls varierar mellan uppdragen. I vissa av uppdragen saknas fullständig dokumentation av lånevillkoren och de säkerheter som är förenade med lånen. I vissa av uppdragen framgår att revisorerna inte i tillräcklig utsträckning granskat redovisningen av de säkerheter som är förenade med krediterna. Vidare framgår inte alltid att revisorerna följt upp företagets möjligheter att uppfylla kraven på finansiella nyckeltal inom den närmaste 12-månadersperioden från räkenskapsårets utgång. Denna brist kan påverka bedömningen av frågan om fortsatt drift.

I vissa av de kvalitetskontrollerade uppdragen har revisorerna verifierat upplåning och lånevillkor mot engagemangsbesked erhållna från företaget. RN anser att revisorerna ska begära att tredjepartsbevis, såsom engagemangsbesked från banker, tillställs revisorerna direkt.⁷

RN har också observerat brister i såväl granskningen som dokumentationen av redovisning och upplysningar beträffande upplåning och lånevillkor. RN vill också understryka vikten av att revisorerna, där det är tillämpligt, genom sin granskning förvissas sig om att tillräckliga upplysningar lämnas i årsredovisningen om krav på finansiella nyckeltal (covenants) och andra restriktioner som är förenade med bolagets kreditavtal.

3.3.8 Övriga revisionsåtgärder

Övriga revisionsåtgärder i PwC:s revisionsprogram omfattar väsentliga revisionsområden såsom:

- RS 250 Revisorns skyldighet att ta hänsyn till lagar och föreskrifter vid en revision
- RS 402 Revisorns överväganden vid revision av företag som anlitar servicebyråer
- RS 560 Händelser efter räkenskapsårets slut
- RS 570 Fortsatt drift

RN har funnit att revisionsåtgärderna inom dessa granskningsområden i många fall är knapphändert dokumenterade. Dokumentationen utgörs ofta av en kommentar och en slutsats för respektive granskningsområde, utan referens till revisionsbevisen

⁷ Jämför ISA 505, Externa bekräftelser, p.7.

i frågan. RN har vidare funnit att PwC:s granskningsprogram inom dessa granskningsområden innehåller förslag till standardiserade svar med exempel på kommentar och slutsats och att revisorernas kommentarer i många fall överensstämmer med nämnda förslag på svar.

I ett av revisionsuppdragen har företaget anlitat en extern servicebyrå för delar av finansfunktionen. Enligt RS 402 ska revisorn ta hänsyn till vilken betydelse servicebyråns verksamhet har för företaget och vilken inverkan den kan få på revisionen. Av den dokumentation som RN har tagit del av i det aktuella revisionsuppdraget framgår inte att revisorn genomfört de överväganden som framgår av RS 402.

RN anser att det är av stor vikt att slutsatser inom dessa granskningsområden alltid underbyggs med tillräcklig och ändamålsenlig dokumentation och att dokumentationen avspeglar förhållandena i det enskilda revisionsuppdraget.

3.3.9 Uttalanden till företagsledningen, revisionsutskottet och/eller styrelsen om företagets interna kontroll

RN har i två av de uppdrag som varit föremål för kvalitetskontroll funnit att revisorerna lämnat mera generella uttalanden till företagsledningen, revisionsutskottet och/eller styrelsen, där de uttalar att den interna kontrollen i företaget/koncernen är god eller att den är tillfredsställande. Revisorerna förefaller ha byggt sitt uttalande på sin allmänna kunskap om företaget och koncernen samt de översiktliga genomgångar som gjorts av olika processer, men som utifrån dokumentationen inte är så heltäckande som ett generellt uttalande kräver.

RN anser att uttalanden om den interna kontrollen måste underbyggas av en väl dokumenterad granskning av den interna kontrollens utformning och test av kontrollernas effektivitet vid relevanta tidpunkter under den period som granskats.

3.3.10 Skriftliga uttalanden från företagsledningen

I samtliga kvalitetskontrollerade uppdrag har revisorerna inhämtat skriftliga uttalanden från företagsledningen i frågor om årsredovisningen och förvaltningen. Revisorerna har i vissa uppdrag erhållit individuellt anpassade uppdragsspecifika bekräftelser, vilket RN finner eftersträvansvärt. RN har dock funnit exempel på relativt standardiserade uttalanden trots att det borde ha funnits skäl att begära bekräftelser även avseende väsentliga uppdragsspecifika förhållanden.

RN vill framhålla vikten av att revisorerna begär individuellt anpassade skriftliga uttalanden från företagsledningen.

3.3.11 Särskild kvalitetsgranskare (QRP)

RN uppfattar att särskild kvalitetsgranskare (Quality Review Partner, QRP) funnits i samtliga kvalitetskontrollerade uppdrag. I ett antal av uppdragen är QRP:s dokumentation av insatser, bedömningar och slutsatser knapphändig och

standardmässig. RN noterar vidare att QRP:s genomgång av utförd revision i tre av de kvalitetsgranskade uppdragen är daterad efter revisionsberättelsens avlämnande, i två av uppdragen mer än en månad efter revisionsberättelsens avlämnande, och att det i många fall är svårt att från dokumentationen avgöra tidpunkten för QRP:s insatser i olika avseenden.

Enligt ISA 220 ska den ansvarige revisorn vid revision av börsnoterade företags finansiella rapporter inte datera revisorns rapport innan den uppdragsanknutna kvalitetskontrollen är slutförd. RN förordar att PwC vidtar åtgärder för att säkerställa att dokumentationen av de insatser, bedömningar och objektiva utvärderingar som QRP svarar för tydliggörs och att det framgår av dokumentationen när olika insatser vidtagits samt att det säkerställs att QRP erhåller tillräcklig tid för att fullgöra sin uppgift.

4 Avslutning av kvalitetskontrollen

RN har slutfört sin uppdragsbaserade kvalitetskontroll av sju utvalda revisorer verksamma inom revisionsföretaget. Den uppdragsbaserade kvalitetskontrollen har omfattat sex revisionsuppdrag för börsnoterade revisionsklienter,

RN:s sammanfattande bedömning är att revisionskvaliteten i de utförda revisionsuppdragen överlag har varit tillfredställande, men RN har funnit vissa brister avseende delområden i revisionernas genomförande som bör bli föremål för intern uppmärksamhet inom PwC. PwC bör därför uppmärksamma de iakttagelser som RN redovisat i denna rapport vid intern metodutveckling och i vidareutbildningen av revisorer som utför uppdrag i börsnoterade företag.

RN har vidare noterat vissa kvarstående brister från 2010 års kvalitetskontroll. RN avser att följa upp dessa tillsammans med de nu aktuella bristerna i kommande kvalitetskontroll under 2012.